

Міністерство культури та інформаційної політики України
Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка

НАУКОВІ ЗБІРКИ
Львівської національної музичної академії
імені М. В. Лисенка

Scientific collections of the Lviv National Music
Academy named after Mykola Lysenko

Засновано в 2000 р.

Випуск 53

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

Рекомендовано до друку Вченою радою ЛНМА імені М. В. Лисенка
(протокол № 5 від 29 травня 2025 року)

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення № 1193 від 11.04.2024 року.

Ідентифікатор медіа: R30-04309

Суб'єкт у сфері друкованих медіа: Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка
(вул. Нижанківського, буд. 5, м. Львів, 79005, Inma@Inma.edu.ua, тел. +38 (032) 259 07 51)

Періодичність: двічі на рік
Мови видання: українська, англійська.

Фахова реєстрація (категорія «Б»): Наказ МОН України № 1166 від 23 грудня 2022 року (додаток 3)
Спеціальність: B5 – Музичне мистецтво

Головний редактор:

Зінків Ірина Ярославівна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри теорії музики,
Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Україна

Редакційна колегія:

Катрич Ольга Тарасівна, кандидат мистецтвознавства, професор, Вчений секретар Вченої Ради,
завідувач відділу аспірантури, асистентури-стажування та докторантури, Львівська національна
музична академія імені М.В. Лисенка, Україна

Кияновська Любов Олександрівна, доктор мистецтвознавства, професор, Член-кореспондент
Національної академії мистецтв України, Дійсний член Європейської академії наук, Львівська
національна музична академія імені М.В. Лисенка, Україна

Кронес Гартмут (Krones Hartmut), доктор філософії, професор, професор інституту дослідження
музичного стилю, Університет музики і театру у Відні (University of Music and Performing Arts Vienna),
Австрія

Ластовецька-Соланська Зоряна Миколаївна, кандидатка мистецтвознавства, професорка,
завідувачка кафедри історії музики, Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка

Льоос Гельмут, доктор габілітований, професор, Лейпцизький університет, Німеччина

Мазепа Тереса, докторка мистецтвознавства, доцент, ад'юнкт Факультету музики Жешувського
університету (Жешув, Польща)

Мельник Лідія Олександрівна, докторка мистецтвознавства, професор, Львівська національна
музична академія імені М.В. Лисенка

Самойленко Олександра Іванівна, доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової
роботи, Одеська національна музична академія імені А.В. Нежданової, Україна

Черевко Катерина Петрівна, доктор філософії, доцент, доцент кафедри теорії музики, Львівська
національна музична академія імені М.В. Лисенка, Україна

Випуск 52 Наукових збірок ЛНМА імені М. В. Лисенка присвячений проблемам
музичного виконавства, композиторської творчості, історії і теорії музики.

Висловлені в статтях ідеї можуть не збігатись з поглядами редакційної колегії.
За точність викладених фактів та коректність цитувань відповідальність несе автор.

Офіційний сайт видання: journals.lnma.lviv.ua/index.php/naukovizbirky

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ЗМІСТ

Олександр Баклаженко

Специфіка втілення барокового репертуару для труби сучасними виконавцями: історичний, інтерпретаційний та дидактичний аспекти (на прикладі Концерту Ре мажор Леопольда Моцарта).....3

Сергій Гончарук

Реконструкція старовинної музики засобами штучного інтелекту.....11

Алла Грінченко, Анжеліна Мамикіна

Інтерпретація творів композиторів-романтиків: проблема педалізації.....16

Микола Дутчак

Жанр концерту для труби в сучасних реаліях.....22

Олена Заверуха, Яна Кириленко, Тетяна Сухомлінова

«Пливе кача» як репрезентація національної ідентичності в українському музичному мистецтві.....28

Даньлі Лін

Твори Ф. Шопена в репертуарі сучасних японських піаністів.....36

Юрій Погорєцький, Ірина Стародуб

Євроінтеграційні процеси у тенденціях розвитку сучасного музичного виконавства України.....43

Оксана Пшенична

Архетип Одарки з опери «Купало» А. Вахнянина як відображення ментальних рис українства.....48

Андрій Сумарук

Баянна творчість Володимира Рунчака у світлі художньо-ідейних та жанрово-стильових новацій української музичної культури.....56

Фу Юаньюань

Фортепіанні мініатюри Н. Нижанківського в інтерпретаціях М. Крушельницької та О. Козаренка.....62

УДК 784.4:39(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2310-0583-2025-53-05>

«ПЛИВЕ КАЧА» ЯК РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

Олена Заверуха – кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри академічного та естрадного вокалу, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
<https://orcid.org/0000-0002-8860-6335>

Яна Кириленко – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри академічного та естрадного вокалу, заступник декана з наукової та міжнародної діяльності, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
<https://orcid.org/0000-0001-9823-3897>

Тетяна Сухомлінова – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри академічного та естрадного вокалу, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
<https://orcid.org/0000-0002-7251-0793>

Українська закарпатська пісня «Пливе кача»¹ є визначним зразком музичного фольклору, який у новітній історії України набув особливого значення як символ національної пам'яті, скорботи та ідентичності. Її трансформація від традиційного закарпатського твору до потужного маркера колективного переживання, особливо після подій Революції Гідності, військового конфлікту на сході України, повномасштабного вторгнення, вимагає комплексного музикознавчого та культурологічного аналізу. Вивчення цього твору в контексті сучасного музичного простору, його виконавських інтерпретацій та суспільного значення сприяє розкриттю механізмів формування національної ідентичності через музику. Мета – дослідити «Пливе кача» як музичний, поетично-соціокультурний феномен, визначити її роль у формуванні національної ідентичності. У дослідженні використано комплексний підхід, що включає історико-культурний аналіз походження пісні, музикознавчий аналіз її мелодичних та ритмічних особливостей. Особливу увагу приділено соціокультурному аналізу значення пісні в суспільному дискурсі. Проведений аналіз дав змогу встановити, що «Пливе кача» є носієм глибокого культурного коду, втілюючи характерні риси українського народного світогляду, де тема смерті та прощання постає не лише як особистий, але й як загально-колективний досвід. Пісня має мінорний лад, плавну мелодику та медитативний ритм, що посилює її емоційний вплив. Виконавські інтерпретації від академічного хорового звучання до експериментальних аранжувань засвідчують її універсальність та здатність адаптуватися до різних мистецьких контекстів. Аналіз сучасного використання твору в суспільній свідомості підтвердив його важливу роль у процесах формування національної ідентичності, особливо в умовах кризових історичних подій. Подальші дослідження можуть зосередитися на міжкультурному порівнянні «Пливе кача» з іншими народними реквіємами, аналізі її впливу на суспільну психологію та дослідженні нових виконавських інтерпретацій у різних жанрах сучасного мистецтва. Також актуальним є вивчення музичної творчості як засобу національної консолідації у контексті глобалізації та змін у культурній політиці України.

Ключові слова: музичне мистецтво, національна ідентичність, виконавська інтерпретація, драматургія, жанр, виконавська стилістика, художній зміст, аранжування, фольклор.

Постановка проблеми. Українська національна ідентичність формувалася під впливом численних історичних, культурних і соціальних факторів, значну роль серед яких відіграє музичне мистецтво. Українська закарпатська пісня «Пливе кача», що набула особливого значення в сучасній Україні, стала своєрідним символом колективної пам'яті та культурного коду нації. Її поширення та переосмислення в контексті новітньої історії, зокрема під час Революції Гідності, актуалізувало питання про те, як музика здатна формувати наці-

ональну ідентичність та транслювати суспільні настрої.

Однак, попри значну увагу до цієї пісні в суспільному дискурсі, недостатньо досліджено її роль як репрезентації української ідентичності в ширшому контексті музичного мистецтва. Відсутній комплексний аналіз семантичних, музикознавчих і культурологічних аспектів «Пливе кача» у зв'язку з її історичними витоками та сучасним сприйняттям. Таким чином, виникає необхідність розглянути цю пісню не лише як емоційно забарв-

¹ У статті спираємось на твердження В. Німчука про те, що «Пливе кача» є закарпатською піснею [1].

лений твір, але й як феномен національного самосвідомлення, що поєднує фольклорну традицію, символіку та актуальні суспільні виклики.

Огляд літератури. Огляд літератури з теми дослідження засвідчує наявність низки наукових праць, присвячених вивченню соціокультурної ролі української пісенної традиції, музичного фольклору та їхнього значення у процесах національної ідентифікації. Дослідження Л. Макаренка спрямовано на аналіз соціально-історичного значення пісенного фольклору в українському суспільстві, зокрема на прикладі пісні-реквієму «Пливе кача по Тисині» [2; 3]. Авторка зазначила, що ця пісня набула особливого символічного значення у новітній історії України, ставши своєрідним реквієм національної пам'яті. У пізніших працях дослідниці розглянула місце української музики у світовому контексті, наголошуючи на її унікальності та адаптивності до сучасних музичних тенденцій.

Дослідження Ю. Фука зосереджується на аналізі «Симфонієти» Є. Станковича як музичного маніфесту національної ідентичності [4]. Хоча ця праця не стосується безпосередньо аналізу «Пливе кача», автор розглядає загальні закономірності втілення національних мотивів у сучасній українській музиці. На думку дослідника, музичні твори з глибокими національними конотаціями, зокрема ті, що використовують фольклорний матеріал, відіграють вагомую роль у збереженні та трансляції історичної пам'яті.

У праці Т. Кушнір народно-хоровий репертуар розглядається в контексті історичного розвитку української культури [5]. Дослідниця підкреслила, що автентичні народні пісні, такі як «Пливе кача», є важливими маркерами національної ідентифікації, оскільки через них відображаються характерні особливості ментальності українців, їхнє світосприйняття та ставлення до екзистенційних питань життя і смерті.

Л. Білозуб дослідила питання національного характеру та ментальності в українському музичному мистецтві, акцентуючи увагу на ролі фольклору у формуванні духовного коду нації [6]. У її роботі простежуються думки про те, що саме народна пісня є тим елементом, який зберігає культурну пам'ять та відтворює її у нових історичних реаліях.

Окреме місце у науковому дискурсі посідає праця В. Сокіла, яка присвячена пісні «Пливе кача по Тисині» [7]. Автор аналізує історичне походження твору, його коріння та трансформацію в контексті сучасної української культури. У дослідженні В. Сокіл наголошує на тому, що, попри

народне походження, ця пісня набула нового значення, стала невід'ємною частиною національної пам'яті та репрезентувала колективний трагічний досвід українців.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що більшість досліджень зосереджувалась на загальному значенні фольклорної традиції в культурному просторі або ж на аналізі пісні у контексті національної пам'яті. Однак недостатньо вивченими залишаються питання сучасного виконавського трактування твору, його музичних особливостей та адаптації у різних жанрах сучасного музичного мистецтва. Саме ці аспекти стали предметом подальшого аналізу в межах нашого дослідження.

Мета та завдання статті. Метою дослідження є аналіз пісні «Пливе кача» як репрезентації національної ідентичності в українському музичному мистецтві.

Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

- проаналізувати музичні та поетичні особливості твору як носія культурного коду;
- визначити роль цієї пісні у формуванні національної ідентичності, зокрема в контексті новітньої української історії;
- розглянути використання «Пливе кача» у сучасному музичному просторі та її значення в суспільній свідомості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українське музичне мистецтво разом з народною піснею та релігійними традиціями є важливим складником геокультурної спадщини нації. Воно не лише відображає історичний досвід народу, але й формує його світогляд, ментальність та національний характер. Упродовж століть музика виступала носієм культурної пам'яті, засобом ідентифікації та виразником колективних переживань. В умовах сучасних глобалізаційних викликів збереження та розвиток національного музичного мистецтва набувають особливої значущості. Це не просто питання культурної спадщини, але й ключовий аспект формування національної ідентичності, що дає змогу українцям усвідомлювати свою унікальність та зміцнювати зв'язок між поколіннями. Музика стає символом єдності, способом самовираження народу та важливим інструментом збереження культурної самобутності в динамічному світі.

Національна ідентичність глибоко вкорінена в українську музичну культуру, яка виступає своєрідною духовно-інформаційною системою. Дослідники відзначають її багаторівневу структуру, що формується на різних етапах музичного розвитку та відображає національні особливості

в художньому вираженні. На базовому рівні українська народна музика відіграє ключову роль у формуванні ментального коду нації. Фольклорні традиції, семантика народних пісень, жанрова специфіка та регіональні особливості є основою національної музичної виразності. Саме тут зароджуються характерні риси української музичної культури, які визначають її своєрідність. Далі ця ментальна виразність розгортається в музичній мові, яка поєднує вербальний та мелодичний початок. Взаємодія слова і музики, обробка народних мотивів, адаптація фольклорного матеріалу в професійній музиці – все це слугує засобом відображення національного характеру. Крім того, музична мова сама по собі, без текстового супроводу, здатна передавати глибокий зміст, втілюючи емоції, світосприйняття та історичну пам'ять. На вищому, концептуальному рівні музична культура постає як узагальнене відображення національної ментальності. Жанрово-стильове розмаїття української музики демонструє здатність культури адаптуватися до змін, зберігаючи водночас власну ідентичність. Музичні твори, навіть без конкретних фольклорних мотивів, несуть у собі впізнавання національні риси, що проявляються через гармонію, ритм, інтонації та характерні мелодійні лінії [6, с. 37]. Таким чином, національна ідентичність в українському музичному мистецтві вибудовується поступово: від глибоких народних традицій до сучасних музичних форм, що залишаються носіями української ментальності. Це підтверджує тезу про музику як невід'ємний елемент національної самосвідомості, який не лише зберігає культурну пам'ять, але й адаптується до нових реалій, зміцнюючи зв'язок між минулим, сучасним і майбутнім.

Важливим культурним феноменом в українському музичному контексті стала пісня «Пливе кача по Тисині», оскільки вона втілює глибокі почуття туги за героєм, пам'яті та національної єдності. Вперше вона привернула увагу широкої аудиторії під час подій Революції Гідності у 2014 р., коли стала неофіційним гімном пам'яті загиблих активістів Майдану, які увійшли в історію як «Небесна сотня». Тоді, на фоні протестів і насильства, ця пісня, як вражаючий музичний реквієм, знайшла своє місце в серцях українців, ставши символом боротьби, самопожертви та відданості ідеалам свободи. Особливу популярність і силу виразності пісня отримала завдяки виконанню ансамблю «Пікардійська терція», чиє інтерпретування глибоко передавало емоційний та смисловий зміст твору, торкаючись глибин національної душі. Однак її значення поширю-

ється далеко за межі одного колективу. «Пливе кача» стала частиною багатьох музичних програм, її виконували «Плач Єремії», капела імені Л. Ревуцького, хор Київської православної академії, в якому співають семінаристи, що були безпосередніми учасниками подій на Майдані. Не обмежуючись українським контекстом, пісня пролунала на міжнародних сценах, зокрема на фестивалі “Virgo Lauretana” в Італії, де вона викликала співчуття та захоплення [7, с. 817]. «Пливе кача по Тисині» стала символом не тільки національного болю, але й сили українського духу, що здатен протистояти навіть найбільшим випробуванням. Пісня не лише виконує роль музичного твору, але й є значущим маркером національної ідентичності, що відображає глибокі історичні процеси та культурні зміни в Україні, а також її прагнення свободи та незалежності.

«Пливе кача по Тисині» має глибоке коріння у закарпатському фольклорі й належить до жанру рекрутських або солдатських пісень, які відображають біль, сум та прощання з рідними перед невідомим майбутнім. Як зазначає В. Німчук, ця пісня з'явилася на початку ХХ ст., ймовірно, в період Першої світової війни, коли молоді закарпатці були мобілізовані до лав австро-угорського війська [1]. Їхні страхи, туга за рідною домівкою та відчуття приреченості знайшли своє відображення в образах пісні. Перша документальна згадка про текст, схожий на «Пливе кача», з'явилася у збірці закарпатського письменника В. Гренджі-Донського «Квіти з терньом», виданій в Ужгороді у 1923 р.² Проте саме його авторство пісні залишається дискусійним, адже народна творчість рідко має конкретного творця. Дослідник В. Сокіл схилився до версії, що саме В. Гренджа-Донський упорядкував та осучаснив народний текст, зробивши його відомим ширшому загалу [7, с. 818]. У 1944 р. закарпатський композитор та фольклорист Д. Задор зафіксував повний варіант пісні в містечку Воловець [1] та опублікував його у збірнику «Народні пісні підкарпатських русинів». У цьому варіанті тексту з'являється образ качки, що символізує страждання на чужині, небезпеку та невідворотність долі. Деякі дослідники вважають, що рядок «пливе кача по Тисині» міг не бути буквальною визначенням річки Тиси, а мати значення «тихої течії» або «тісного водного шляху», що підсилювало емоційний настрій твору³. Пісня належала до репертуару воїнів Української повстанської

² Про це пише В. Німчук [1].

³ Викладено у В. Німчука [1].

армії у роки Другої світової війни та післявоєнний період. Як відомо, українські стрільці, загиблі в боях з угорськими військами, пускалися водами Тиси, що могло закріпити символіку пісні як реквієму. У другій половині XX ст. «Пливе кача» зберігалася в народній пам'яті, передавалася з покоління в покоління. Вона була частиною репертуару Заслуженої артистки України В. Баганич, яка співала її в складі Закарпатського народного хору. У 2000 р. вийшла збірка «Співає Віра Баганич», де було представлено 64 фольклорні пісні, серед яких і цей твір. Справжню популярність пісня отримала у 1990-х роках, коли була включена до альбому «Наші партизани» Т. Чубая.

Втім, найвідомішою версією стало виконання гурту «Пікардійська терція» у 2002 р., яке вразило слухачів глибоким та тужливим звучанням. Аранжування, характерне для стилю ансамблю, ґрунтується на багатоголоссі, яке створює особливий тембральний колорит та атмосферу скорботи. Вокальне виконання відзначається надзвичайною чистотою інтонування, збалансованістю партій та витонченим використанням динаміки, що сприяє посиленню емоційного впливу на слухача. Звучкова палітра твору побудована на спокійній, але проникливій мелодії, що підкреслює характер української жалобної пісні. Використання акапельного виконання посилює автентичність звучання та надає твору камерного характеру. Темп твору доволі помірний, що відповідає його змістовному наповненню та дає змогу глибше відчувати трагічну природу композиції. Важливим аспектом виконавського стилю є нюансування, яке створює відчуття хвилеподібного розвитку, підкреслюючи ключові моменти тексту [8].

Гурт «Пікардійська терція» демонструє високу вокальну культуру, що проявляється в бездоганній дикції, чіткій артикуляції та осмисленому трактуванні кожної фрази. Особливу увагу слід звернути на гармонічну структуру виконання, що базується на характерних для української народної музики співвідношеннях голосів, де нижні партії створюють основу, а верхні забезпечують виразність та глибину звучання [9]. Динамічна побудова виконання підкреслює драматизм тексту, а поступове наростання емоційного напруження в кульмінаційних моментах змушує слухача глибше зануритися в зміст пісні. Окремо варто зазначити використання пауз та подовження фраз, що сприяє створенню ефекту просторого, відстороненого звучання. Такий прийом, з одного боку, асоціюється із зануренням людини, яка скорбує, у свій душевний стан туги, а з іншого – символізує

нескінченність потойбічного світу, в якому перебуває загиблий герой.

Неофіційний кліп «Пікардійської терції» [9] доповнює враження від виконання, де аудіовізуальний ряд ще більше загострює сприйняття трагізму, підкреслює національний та історичний контекст твору. Все це надає композиції не лише музичного, але й суспільно-культурного значення. Саме завдяки глибокій виконавській інтерпретації пісня «Пікардійської терції» набула широкого резонансу та стала одним з ключових музичних символів української національної пам'яті.

У свою чергу, хорове виконання пісні «Пливе кача» в трактуванні Народного художнього колективу студентського хору «Brevis» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка є зразком професійного академічного вокального мистецтва, що поєднує глибоку емоційність з високою виконавською майстерністю. Під керівництвом О. Заверухи колектив створив проникливу інтерпретацію, яка підсилюється включенням поетичного твору «Мамо, не плач. Я повернусь весною» О. Максимішин-Корабель [10]. Хорове звучання вирізняється широкою динамічною амплітудою та виваженим балансом голосів, що дає змогу передати трагічну природу твору. Аранжування підкреслює виразність мелодичної лінії, зберігаючи її традиційну структуру, водночас адаптуючи до академічного хорового виконання. Значну роль відіграє фактурне розгортання багатоголосся, яке посилює ефект глибини та просторовості звучання. Досконала вокальна техніка виконавців проявляється у чистоті інтонації, чіткій дикції та злагодженості партій, що є визначальною рисою академічного хорового мистецтва. Драматургія виконання побудована на поступовому напруженні емоційної напруги, яка досягає апогею в кульмінаційних моментах. Чергування динамічних контрастів та тембральних змін створює ефект хвилеподібного розвитку, що дає змогу максимально розкрити експресивність тексту та музичного матеріалу. Включення до виконання вірша «Мамо, не плач. Я повернусь весною»⁴ значно розширює смисловий контекст твору, доповнюючи його елементами особистісного осмислення трагедії втрати. Рецитація поетичного тексту відбувається на фоні хорового звучання, що створює ефект діалогу між музикою та словом, підкреслюючи тематику жертвності та пам'яті.

⁴ Посилання на вірш О. Максимішин-Корабель: <http://ukrainka.org.ua/mamo-ne-plach-ya-povernus-vesnoyu>.

Запис 2021 р. є цінним внеском у сучасне осмислення цього твору в контексті української музичної культури. Виконання студентського хору «Brevis» демонструє не лише високу художню якість, але й важливу соціокультурну функцію, оскільки створює простір для вшанування пам'яті загиблих та формування національної ідентичності через музичне мистецтво. Поєднання традиційного народного матеріалу із сучасною хоровою інтерпретацією та рецитацією поетичного тексту значно збагачує естетичний та змістовий рівень твору, роблячи його вагомим явищем у сучасному українському виконавському мистецтві.

Натомість виконання пісні «Пливе кача по Тисині» чеським хором у записі 2022 р. є прикладом міжкультурної музичної взаємодії, що демонструє глибоке проникнення українського музичного фольклору в європейський хоровий простір. Ця інтерпретація зберігає основні риси автентичного звучання, проте адаптує його до традицій європейського академічного хорового співу, що надає твору нового тембрального забарвлення [11]. Хоровий ансамбль відзначається високою злагодженістю звучання, рівновагою голосових партій та ретельною динамічною роботою. Виконання вирізняється камерним характером, що підкреслюється м'яким нюансуванням, плавними динамічними переходами та чистотою інтонації. Порівняно з традиційним українським виконанням, ця версія тяжіє до більш рівномірного звуковедення, без різких контрастів та експресивних акцентів, що характерні для народної традиції. Це додає твору відтінку внутрішньої зосередженості, зберігаючи при цьому його глибоко емоційний зміст.

Гармонійна структура аранжування наближена до класичних зразків хорового мистецтва Західної Європи, що проявляється в рівномірному розподілі голосів та поступовому наростанні звукового напруження. Виконавці досягають ефекту особливої виразності за рахунок плавного розвитку динамічних градацій, що створює ефект поступового наростання емоційної напруги. При цьому відчутна делікатна робота з тембральною палітрою, що підкреслює глибину мелодичного розвитку.

«Пливе кача» в трактуванні дуету LELEKA є прикладом виконавської інтерпретації, що поєднує традиційний український вокал із сучасною експериментальною інструментальною стилістикою. Ця версія зберігає мелодичну основу закарпатської пісні, але її гармонічне та ритмічне втілення виходить за межі традиційного хорового

або ансамблевого звучання, наближаючись до сучасного та імпровізаційного стилю [12].

Головною особливістю цього виконання є трепетність звучання, яку створює мінімалістичний інструментальний супровід у поєднанні з глибоко емоційним жіночим вокалом. Використання контрабаса як єдиного акомпануючого інструмента надає твору виразності, створюючи простір для максимальної уваги до вокальної лінії. Контрабас виконує не лише гармонічну, але й ритмічну функцію, будуючи мелодійні лінії, що переплітаються з вокальним матеріалом. Завдяки використанню прийому *pizzicato* та легких арпеджіо контрабас доповнює голос, створюючи ефектну ансамблеву взаємодію між виконавцями.

Вокальна манера виконання має виразні етнічні риси, що проявляється у характерному звуковеденні та гнучкості мелодичної лінії. Водночас у звучанні відчутний вплив сучасної вокальної імпровізаційної техніки, яка передбачає нестандартні відхилення від канонічної мелодичної лінії, гнучке варіювання динаміки та використання мікротональних нюансів. Це створює особливий ефект особистісного переосмислення традиційної мелодії, роблячи її водночас більш індивідуалізованою та глибоко емоційною.

Ритмічна структура виконання відрізняється від традиційного варіанта пісні. Виконавці використовують ритмічні зміщення, легку синкопованість та змінну метрику, що додає певної імпровізаційної свободи. Ця варіативність сприяє ускладненню загальної ритмічної картини, що ще більше посилює виразність мелодії та надає твору нової інтерпретаційної глибини.

Отже, трактування «Пливе кача» у виконанні LELEKA є новаторським у поєднанні етнічної вокальної стилістики з експериментальними підходами. Мінімалістичне звучання, імпровізаційний характер, тонка вокальна експресія та особливість інтерпретації створюють новий вимір сприйняття цієї пісні, що розширює її межі як частини української музичної традиції та водночас надає їй універсального художнього значення.

Нове життя та особливе значення пісня отримала під час Революції Гідності у 2013–2014 рр. [1, с. 79–81]. Вона вперше прозвучала на похороні білоруса М. Жизневського, одного з перших загиблих на Майдані, котрий стояв за спільну ідею свободи. Згодом вона стала музичним символом скорботи за загиблими героями Небесної Сотні, а її виконання на панахидах зробило її справжнім реквіємом. «Пливе кача по Тисині» перетворилася з пісні на загальноукраїнський поминальний гімн. Вона об'єднала в собі біль поколінь, гіркоту

прощання та пам'ять про тих, хто пожертвував життям за свободу України. Сьогодні ця пісня є невід'ємною частиною національної ідентичності, що продовжує жити в серцях людей та нагадує про високу ціну, яку українці сплачують за свою незалежність [13].

Висновки. Аналіз пісні «Пливе кача» в контексті її музичних, поетичних та соціокультурних характеристик дає змогу зробити низку узагальнень щодо її значення у фольклорній традиції та сучасному музичному просторі. Походження цієї пісні пов'язано із закарпатським фольклором, що вказує на її глибоке коріння в народній творчості українців. З часом вона зазнала певних трансформацій, проте зберегла головні риси протяжної пісні з виразним художнім змістом, що забезпечило її життєздатність у культурному середовищі.

Музичний аналіз підтвердив, що «Пливе кача» є прикладом пісенної традиції з характерною мінорною ладовою організацією, плавною мелодикою та розміреним ритмічним малюнком, що надає твору особливої медитативності й глибини. Поетичний текст вирізняється лаконічністю та символічністю, а його змістовий рівень виходить за межі суто індивідуального переживання, набуваючи загальнолюдського звучання через образи розлуки, смерті та материнської скорботи.

Пісня стала важливим елементом формування національної ідентичності, особливо в умовах суспільно-політичних потрясінь новітньої української історії. Її значення як реквієму, символу народної пам'яті та емоційного виразу колективного болю особливо посилюється після подій Революції Гідності, військового конфлікту на сході України та повномасштабного вторгнення. В цьому контексті «Пливе кача» не лише функціонує як культурний код, але й виконує важливу соціальну функцію, об'єднуючи людей у спільному переживанні втрати та національного самоствердження.

Аналіз сучасних виконавських інтерпретацій показав, що «Пливе кача» продовжує існувати як у традиційних, так і в експериментальних аранжуваннях, зберігаючи при цьому свою першопочаткову емоційну силу та зміст. Вона адаптується до різних виконавських стилів: від академічного хорового звучання до сучасної обробки, що свідчить про її універсальність та відкритість до нового художнього переосмислення. Перспективи подальших досліджень полягають у порівняльному аналізі цього твору з іншими народними реквіємами та скорботними піснями різнокультурних традицій, що дасть змогу визначити їхні риси та унікальні особливості.

Література

1. Німчук В. До питання про походження пісні «Пливе кача по Тисині». *Слово і час*. 2015. Вип. 7. С. 79–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sich_2015_7_13 (дата звернення: 27.03.2025).
2. Макаренко Л. Соціально-історичне значення пісенного фольклору для розвитку українського суспільства (на основі аналізу пісні-реквієму «Пливе кача по Тисині»). *Вища освіта України*. 2020. Вип. 1. С. 43–48.
3. Макаренко Л. Українська музика у світовому контексті. Collection of Scientific Papers “ΛΟΓΟΣ”. *Boston, USA*. 2024. С. 442–443. DOI: <https://doi.org/10.36074/logos-22.12.2023.125>.
4. Фук Ю. «Симфоніста» Є. Станковича як музичний маніфест національної ідентичності. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*. 2024. Вип. 27. С. 295–303.
5. Кушнір Т. Народнохорова пісенність в контексті історичного розвитку української культури та важливість її національної ідентифікації. *Грааль науки*. 2023. Вип. 32. С. 416–419.
6. Білозуб Л. До питання вивчення національного характеру та ментальності в українському музичному мистецтві. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 150. С. 36–39.
7. Сокіл В. Про пісню «Пливе кача по Тисині». *Народознавчі зошити. Серія: Філологічна*. 2014. Вип. 4. С. 817–821. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/narzfil_2014_4_23 (дата звернення: 27.03.2025).
8. Сліпченко Ю. Авторська пісня періоду революції гідності та війни на сході України. *Українські культурологічні студії*. 2023. Вип. 2 (13). С. 61–64. DOI: [https://doi.org/10.17721/UCS.2023.2\(13\)](https://doi.org/10.17721/UCS.2023.2(13)).
9. Пікардійська терція – Пливе кача (неофіційний кліп). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-Z1BSiF5jc> (дата звернення: 27.03.2025).
10. Народний художній колектив студентський хор “Brevis” Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Запис 2021 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0t1pNxRaYpw&t=161s> (дата звернення: 27.03.2025).
11. Пливе кача по Тисині, Чеський хор, запис 2022 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=8FsyUyCWWhn8> (дата звернення: 27.03.2025).
12. LELEKA – жіночий голос і контрабас. URL: <https://youtu.be/zuOK4mkbv4c?si=Rf-wMS6jNms-INiX> (дата звернення: 27.03.2025).
13. Михайличенко Н. Пісенний символ революції гідності. *Теле- та радіожурналістика*. 2016. Вип. 15. С. 238–245. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/teleradio/article/view/703> (дата звернення: 29.03.2025).

References

1. Nimchuk, V. (2015). Do pytannia pro pokhodzhennia pisni «Plyve kacha po Tysyni» [On the origin of the song “Plyve Kacha po Tysyni”]. *Slovo i chas – Word and time*, 7, pp. 79–85. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/sich_2015_7_13. [in Ukrainian]
2. Makarenko, L. (2020). Sotsialno-istorychne znachennia pisennoho folkloru dlia rozvytku ukrainskoho suspilstva (na osnovi analizu pisni-rekviemu «Plyve Kacha po Tysyni») [The socio-historical significance of song folklore for the development of ukrainian society (based on the analysis of the requiem song “Plyve Kacha po Tysyni”)]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education of Ukraine*. Issue 1, pp. 43–48. [in Ukrainian]
3. Makarenko, L. (2024). Ukrainska muzyka u svitovomu konteksti [Ukrainian music in the global context]. Collection of Scientific Papers “ΛΟΓΟΣ”, 442–443. <https://doi.org/10.36074/logos-22.12.2023.125>. [in Ukrainian]
4. Fuk, Yu. (2024). “Symfonieta” Ye. Stankovycha yak muzychnyi manifest natsionalnoi identychnosti [Stankovych’s “Symphonietta” as a musical manifestation of national identity]. *Muzykolozhna dumka Dnipropetrovshchyny – Musicological thought of Dnipropetrovsk Region*. Issue 27, 295–303. [in Ukrainian]
5. Kushnir, T. (2023). Narodnochorova pisenist v konteksti istorychnoho rozvytku ukrainskoi kultury ta vazhlyvist yii natsionalnaya identyfikatsii [Folk choir singing in the context of the historical development of Ukrainian culture and its importance for national identification]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal “Hraal nauky” – International Scientific Journal “Grail of Science”*. Issue 32, pp. 416–419. [in Ukrainian]
6. Bilozub, L. (2019). Do pytannia vyvchennia natsionalnogo kharakteru ta mentalnosti v ukrainskomu muzychnomu mystetstvi [On the study of national character and mentality in Ukrainian musical art]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedagogichni nauky – Scientific Notes. Series: Pedagogical Sciences*. Issue 150, pp. 36–39. [in Ukrainian]
7. Sokil, V. (2014). Pro pisniu “Plyve kacha po Tysyni” [On the song “Plyve Kacha po Tysyni”]. *Narodoznavchi zoshyty. Serii: filolohichna – Ethnographic Notebooks. Philological Series*, 4, 817–821. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/narzfil_2014_4_23. [in Ukrainian]
8. Slipchenko, Yu. (2023). Avtorska pisnia periodu revoliutsii hidnosti ta viiny na skhodi Ukrainy [Author’s song during the Revolution of Dignity and the war in Eastern Ukraine]. *Ukrainski kulturnolohichni studii – Ukrainian Cultural Studies*. Issue 2(13), pp. 61–64. [https://doi.org/10.17721/UCS.2023.2\(13\)](https://doi.org/10.17721/UCS.2023.2(13)). [in Ukrainian]
9. Pikkardiiska Tertsia. (n.d.). Plyve kacha (neofitsiyni klip) [Pikkardiyska Tertsia – Plyve Kacha (Unofficial Video)]. Retrieved March 27, 2025, from <https://www.youtube.com/watch?v=Z1BSliF5jc>. [in Ukrainian]
10. Narodnyi khudozhnii kolektyv studentskyi khor “Brevis” Kyivskyi stolychnyi universytet imeni Borysa Hrinchenka. (2021). [Folk art collective student choir “Brevis” Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University]. Zapis 2021 roku – Recording 2021. Retrieved March 27, 2025, from <https://www.youtube.com/watch?v=0t1pNxRaYpw&t=161s>. [in Ukrainian]
11. Plyve kacha po Tysyni. Cheskyi khor. (2022) [Plyve Kacha po Tysyni, Czech Choir]. Retrieved March 27, 2025, from <https://www.youtube.com/watch?v=8FsyUyCWhn8>. [in Ukrainian]
12. LELEKA. (n.d.). Zhinochy holos i kontrabas [Female voice and double bass]. Retrieved March 27, 2025, from <https://youtu.be/zuOK4mkbv4c?si=Rf-wMS6jNms-lNiX>. [in Ukrainian]
13. Mykhailychenko N. (2016). Pisennyi symvol revoliutsii hidnosti [The song Symbol of the Revolution of Dignity]. *Tele-ta radiozhurnalistyka – TV and Radio Journalism*. Issue 15, pp. 238–245. from <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/teleradio/article/view/703>. [in Ukrainian]

Olena Zaverukha – Candidate of Art Studies, Associate Professor, Head of the Department of Academic and Pop Vocal, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Yana Kyrylenko – Candidate of Art Studies, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Academic and Pop Vocal, Deputy Dean for Scientific and International Activities, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

Tetiana Sukhomlinova – Candidate of Art Studies, Associate Professor at the Department of Academic and Pop Vocal, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

“Plyve Kacha” as a representation of national identity in Ukrainian musical art

The Ukrainian Transcarpathian song “Plyve Kacha” is an outstanding example of musical folklore, which in the modern history of Ukraine has acquired special significance as a symbol of national memory, grief, and identity. Its transformation from a traditional Transcarpathian composition to a powerful marker of collective experience, especially after the events of the Revolution of Dignity and the military conflict in Eastern Ukraine, and the full-scale invasion requires a comprehensive musicological and cultural analysis. The study of this work in the context of the modern musical space, its performing interpretations, and social significance contributes to the disclosure of the mechanisms of national identity formation through music. The aim is to investigate “Plyve Kacha” as a musical, poetic and socio-cultural phenomenon, to determine its role in the formation national identity. The study uses a comprehensive approach, which includes a historical and cultural analysis of the origin of the song, a musicological analysis of its melodic and rhythmic features, and a semiotic analysis of the poetic text. Special attention is paid to the socio-cultural analysis of the meaning of the song in social discourse. The analysis made it possible to establish that “Plyve kacha” is a carrier of a

deep cultural code, embodying the characteristic features of the Ukrainian folk worldview, where the theme of death and farewell appears not only as a personal, but also as a collective experience. The song has a minor key, smooth melody and meditative rhythm, which enhances its emotional impact. Performance interpretations from academic choral sounding to experimental arrangements testify to its versatility and ability to adapt to various artistic contexts. Analysis of the contemporary use of the work in public consciousness confirmed its important role in the processes of formation national identity, especially in conditions of crisis historical events. Further research may focus on the cross-cultural comparison of "Plyve Kacha" with other folk requiems, analysis of its impact on social psychology and research of new performance interpretations in various genres of contemporary art. Also relevant is the study of musical creativity as a means of national consolidation in the context of globalization and changes in the cultural policy of Ukraine.

Key words: musical art, national identity, performance interpretation, dramaturgy, genre, performance style, artistic content, arrangement, folklore.